

Az Altern-csoport bevezetője

Rendhagyó, tematikus számot tarthat kezében az olvasó, amely elsősorban két vendégszerkesztőnknek, *Pataki Györgynek* és *Takács-Sánta Andrásnak* köszönheti létrejöttét. A környezetvédelem és a környezettudományok fejlődésével a biológiai sokféleség (biodiverzitás) értéke és jelentősége egyre nyilvánvalóbbá válik a természettudósok körében, s most abban kívánunk segítséget nyújtani, hogy e felismerések a társadalomtudományokban (így a közgazdaságtanban) is megjelenjenek. Mielőtt azonban elmerülnénk a témában, érdemes rövid kitérőt tennünk a vállalatok (a vállalatfilozófia), illetve a társadalmak (a társadalomfilozófia) területére is, természetesen a sokféleséghez kapcsolódva.

Nem mindegy ugyanis, mennyire válik egysíkúvá az üzleti vállalkozásokkal, s általában a szervezetekkel kapcsolatos gondolkodás. Ha a vállalati működés minden más szempontot háttérbe szorító hajtóereje a pénzbeli haszon növelése, akkor nem veszünk tudomást a társadalom azon bonyolult, többsíkú és finom kapcsolatrendszeréről, amelybe a vállalatnak - mint emberek közös vállalkozásának - be kell(ene) illeszkednie. A profitmaximáló vállalat mintegy önálló életre kel, s megront(hat)ja a tevékenysége által érintettek kapcsolatait és világszemléletét.

A 2004 karácsonyára megjelent *Menedzsment, ha számít a hit* című könyv egyedülállóan szilárd fogódzókat nyújt a vállalatok társadalmi felelősségével kapcsolatban. A könyvet a menedzsment és a teológia területén egyaránt jártas Helen *Alford* (domonkos rendi nővér, a Pápai Szent Tamás Egyetem dékánja) és Michael *Naughton* (a Minnesotai Egyetem tanára) közösen jegyzik, magyar fordítása pedig az Altern-csoport és *Baritz Sarolta* Laura domonkos nővér közreműködésével vált elérhetővé. A tankönyvként is jól használható műben a szerzők határozottan leszögezik, hogy a vállalati cél nem lehet más, mint a teljes emberi közjó szolgálata - ami nem egy egyszerű, profitmaximumot célzó, egydimenziós kalkulus. A közjó jegyében működő vagy működni kívánó - például keresztény - vállalatok gyakorlati vagy elméleti partvonalra szorulása kifejezetten szemben áll a sokféleséggel.

Mint ahogy szemben áll a sokféleséggel az is, amikor a személyes gondolkodást és döntéshozatalt kizárólag anyagi szempontok figyelembevételére próbálják szorítani, illetve igen-nem típusú választásokra egyszerűsítik le azokat az összetett kérdéseket, amelyek próbára teszik identitásunkat, legalapvetőbb érzelmi kötődéseinket és értékelkötelezettségeinket. Különösen súlyos és elgondolkodtató ez akkor, amikor mindez legfelsőbb politikai szinten, a "felelős" kormányzati, illetve parlamenti politizálás jegyében történik. Valóban, ma Magyarországon a tabuk forradalmi döntögetése zajlik, amit a szolidaritás elvének kirekesztő/leszűkítő értelmezése is jelez. Még pár évtizede is közfelháborodás söpörte volna el azt, amivel ma már, úgy tűnik, sok választó szavazatát meg lehet nyerni.

Elkeserítő, hogy a 2004. december 5-i népszavazás kapcsán a múltunkról, jelenünkről és jövőnkről szóló társadalmi vita helyét a pénzügyi költség-haszon számítás, és a hozzá hasonló, végletesen leegyszerűsítő érvek vették át. A kettős állampolgársággal kapcsolatos kérdésre adott válasszal egyben arra is választ adtunk, hogy hajlandók vagyunk-e pénzügyi megfontolások alapján, alapos (és adott esetben fájdalmas) viták elől meghátrálva dönteni egy olyan kérdésben, amellyel kapcsolatban korábban - ekkora súllyal - fel sem merülhettek volna anyagi szempontok. Hajlandók vagyunk-e egy életünket alapjaiban érintő témában megspórolni a szavazást megelőző, hosszú társadalmi vitát, s helyette bedőlni a különböző pártpolitikai oldalak rövid távú, kicsinyes érdekei által vezérelt problémafelvetésnek? Készek vagyunk-e egy nem pénzügyi kérdésben pénzügyi kategóriák szerint gondolkodni?

Ha azt nem is tudhatjuk, konkrétan ki és miért tartózkodott a döntéstől, illetve szavazott igennel vagy nemmel december 5-én, azt tudhatjuk, hogy egy döbbenetes kormányparti-kormányzati kampány a társadalom széles körében meghallgatásra talált. Sajnos, nem elemi erejű felháborodás, hanem egyre növekvő népszerűség kíséri az áruformájú lét e nagyformátumú pártpolitikai vezéreinek ámokfutását. Úgy tűnik, a fogyasztó, s nem a közösségben élő *ember* képviselőjére vállalkoznak ezek az erők. Míg e stratégia politikailag rövid távon kifizetődő lehet, hosszú távú társadalmi-környezeti következményei beláthatatlanok.

Emberi teljességünkhöz szükséges gyökereink már-már módszeres lenyesegetése persze nem hazai sajátosság. Ugyanakkor a magyar megfigyelő számára fájdalmas és kiábrándító, hogy e lelki Trianon folyamata nálunk is *ennyire* előrehaladt. Sok szavazó magából indult ki a döntés során, s mások (a határon túlra kerültek) általános gyökértelenségét tételezte föl. Épp azokét, akiknek jelentős részéről ilyen szempontból még mindig inkább példát vehetne. Kétségtelenül újra elszalasztottuk határon túli sorstársainkhoz fűződő viszonyunk mély és őszinte tisztázását. Mi, magyarországi döntéshozók alighanem nagyobb vesztesek vagyunk e kirekesztéssel, mint gondolnánk. Tudva vagy tudatlanul, de rohamléptekkel csatlakozunk az *egyfésűség* modern, nyugatról érkező kultúrájához.

Keresztény szempontból persze sokféleség és sokféleség között különbséget kell tennünk. A sokféleség előmozdítása vagy védelme nem lehet öncél. A "mátság" gyakori erőltetésével szembesülve nem szabad megfedkezünk a *jó* és a *rossz* kérdésének vizsgálatáról a kinyilatkoztatott - keresztény istenhit nélkül pedig például természetjogi alapon felismerhető - *igazság* fényében, még ha ez politikailag "inkorrektnek" vagy divatjamúlt elképzelésnek tűnik is. Persze a parttalan relativizmus szempontjából mindenfajta kinyilatkoztatott vagy egyéb *igazságra* hivatkozás hallatlan fenyegetés a relativista sokféleségre nézve. Ám ez a "sokféleség" egy irányba húz: miután a *jót* az értelmezhetetlenség birodalmába száműzte, a megmaradt látszattarkaság a bűn melegágyává lesz. Ez táplálja a pénzügyi hasznosság mindent áthatni és bekebelezni akaró ideáját, mely az *embert* az álszabadság rabságába taszítja. Ha jól megfigyeljük, a hagyományos (kevésbé monetáris) társadalom és gondolkodás ilyenén felforgatása, amint azt *Kavanaugh* is kifejti *Krisztus követése a fogyasztói társadalomban* című könyvében, elsősorban gazdasági szempontból kifizetődő, úgy viszont "nagyon is".